

Міністерство внутрішніх справ України
Львівський державний університет внутрішніх справ
Центр післядипломної освіти, дистанційного та заочного навчання

Кафедра адміністративного права та адміністративного процесу

КЕЙС

заняття на тему

«Форми та методи забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів»

Підвищення кваліфікації (короткострокове)
поліцейських – **працівників підрозділів поліції особливого призначення**

Інформація про викладача:
к.ю.н., доцент Мороз
Оксана Богданівна
0674574766

Львів -2021

Тема

«Форми та методи забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів»

Годин на тему – 2

Занять – 1 (2 академічні години)

Навчальна мета: формування понятійно-категоріального апарату з відповідної теми лекції, а також систематизованих стійких знань поліцейських про поняття та види масових заходів, їх загальна характеристика.

Виховна мета: формування поваги до прав людини, розуміння верховенства права, сприяння формуванню вмінь та навиків поліцейської діяльності, застосовування отриманих слухачами знань у практичній діяльності щодо дій поліцейських під час зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів.

Розвивальна мета: розвинути інтелектуальні здібності працівників поліції в організації та здійсненні діяльності щодо дій поліцейського під час масових заходів.

Навчальне обладнання, ТЗН: електронні підручники, посібники.

Наочні засоби: зразки документів, роздатковий матеріал.

План лекції

1. Поняття та види масових заходів.
2. Забезпечення національною поліцією України публічної безпеки і порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів.
3. Основні етапи організації діяльності поліції щодо забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів.

1. ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ МАСОВИХ ЗАХОДІВ

Загострення соціальних, політичних, расових та релігійних протиріч в Україні призвели до появи осередків напруженості й конфліктів, що в деякій мірі навіть виходить за межі нашої держави. Втручання закордонних агресорів і деяких політичних сил унеможливають продуктивний розвиток держави та роблять її несприятливою для іноземних інвестицій. Породженням конфліктів в

Україні є зростання масових безладів, що призводять до дестабілізації державного ладу, падіння авторитету державних органів влади, порушення функціонування сфери послуг. У результаті масових безладів заподіюється значний матеріальний збиток, в регіонах різко погіршується криміногенна ситуація. Слід враховувати й те, що ці злочини мають стійку тенденцію зростання, стають масштабнішими, організованими, зростає ступінь їх негативних наслідків.

В Україні масові безлади мають у переважній більшості політизований характер та використовуються сепаратистські настроєними угрупованнями.

Як свідчать статистичні дані, впродовж останніх п'яти років кількість масових заходів і акцій в Україні постійно зростає, в середньому щороку в них беруть участь близько 70 млн. громадян. Структурно масові заходи, що проводяться в нашій державі, поділяються таким чином: 50 % – громадсько-політичні акції, майже 31 % заходів пов'язані з блокуванням транспортних комунікацій, 10 % – з голодуваннями, 3 % – зі страйками та 6 % – з іншими явищами. Саме тому органам Національної поліції важливо прийняти правильні управлінські рішення з урахуванням правових, організаційних і психологічних аспектів для запобігання виникненню масових порушень громадського порядку, адже одним із основних результатів правоохоронної роботи має бути підтримання громадського порядку та безпеки.

Вивчення особливостей організації діяльності органів поліції щодо забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів потребує з'ясування як теоретичного підґрунтя цього явища, так і висвітлення найбільш типових помилок, що трапляються на практиці.

Розглядаючи проблему з'ясування змісту поняття «масові заходи», необхідно вказати, що офіційного визначення поняття, яке б дозволяло розкрити його характерні риси та відмежувати від інших явищ суспільного життя, пов'язаних зі скупченням людей (наприклад, черга за квитками, зібрання публіки перед концертом та ін.), до останнього часу не було. Визначення, наведені у працях окремих дослідників радянського періоду, ототожнювались із характеристикою окремих видів масових заходів, як правило, громадсько-політичних. Єдиного наукового визначення до цього часу не вироблено. Перше і поки що єдине офіційне визначення поняття масових заходів з'явилося у квітні 2005 р. і наведене в розділі Настанови про дії органів і підрозділів внутрішніх справ щодо організації й забезпечення охорони громадського порядку і безпеки громадян під час проведення масових заходів та акцій, затвердженої наказом МВС України від 11.04.2005 № 230. На жаль, це визначення за своїм змістом носить загальний характер і не містить якісних ознак, які б дозволили відмежовувати масові заходи від інших проявів

суспільного життя, пов'язаних з концентрацією населення на обмеженій території.

Так, вищезгадана Настанова визначає, що *масові заходи – це «заходи громадсько-політичного, релігійного, спортивного, культурно-видовищного характеру за участю значної кількості громадян, що проводяться з нагоди відзначення офіційних (державних), професійних, релігійних свят, пам'ятних дат, а також за ініціативою політичних партій, рухів, громадських об'єднань, релігійних конфесій, громад, окремих громадян, спортивних організацій, закладів культури тощо*. Як бачимо, характерні риси, крім участі значної кількості учасників, відсутні, решта ознак носить загальний характер.

Перше наукове визначення поняття масових заходів з'явилося в 1985 р.: масові заходи визначались як сукупність дій соціального життя з участю великої кількості громадян, які здійснюються з метою задоволення політичних, духовних, фізичних та інших потреб громадян, виступають формою реалізації їх прав і свобод, а також формою соціального спілкування між людьми і способом вироблення єдності установок особистості і суспільства в цілому. Це була перша спроба дослідження змісту вказаного поняття. Саме визначення як поняття застосовувати важко, оскільки воно має дуже розмиті межі явища, яке описує, цінність його полягає в іншому.

За останні 30 років визначення масових заходів набувало різних значень, зокрема:

- великі громадсько-політичні, спортивні, культурні та інші заходи, в яких бере участь велика кількість учасників, туристів, гостей і місцевого населення;
- організовані чи санкціоновані компетентними державними органами чи громадськими організаціями дії значних груп людей, що здійснюються на основі звичаїв і проходять у громадських місцях;
- організована, санкціонована або несанкціонована форма активних дій великих груп людей у громадських місцях з метою виявлення їхньої волі, захисту своїх прав і свобод, законних інтересів, задоволення в економічній, політичній, соціально-культурній, інших матеріальних та духовних сферах».

Для класифікації масових заходів насамперед потрібно визначити їх суспільну небезпеку та цілеспрямованість. Так, деякі вчені поділяють масові заходи на суспільно-політичні, спортивні, релігійні та розважальні. Така класифікація дещо поверхова. Адже визначення «суспільно-політичні заходи» не повністю відповідає тому типу заходів, які належать до цієї групи. Суспільно-політичні заходи спрямовані на досягнення певних громадських та політичних цілей. Однак окремо слід виділити саме політичні заходи, адже вони є найбільш небезпечними, оскільки в більшості випадків організовуються

політичними партіями та організаціями, які є в опозиції до влади, і вони вважають, що з метою захоплення влади можуть використовувати будь-які форми й методи політичної боротьби. Підгрупою суспільно-політичних заходів потрібно визначити громадські заходи, які можуть мати політичне забарвлення, але можуть і не мати. До таких можна віднести, наприклад, святкування 200-річчя від дня народження Т.Г. Шевченка та ін.

По змісту і напрямку масові заходи можна поділити на: суспільно-політичні; культурно-масові; спортивно-масові; релігійно-конфесійні та інші.

До суспільно-політичних заходів відносять збори, мітинги, демонстрації, вуличні походи, пікетування, страйки і ін.

Під зборами, слід розуміти, масовий збір людей, що є членами однієї організації, трудового колективу, підприємства, установи, мешканців мікрорайону міста, членів громадських організацій тощо, з метою обговорення питань, що їх цікавлять, проблем, проектів та ін.

"Збори – це спільна, спеціально організована незначна присутність громадян в громадському чи в іншому місці, викликана необхідністю обговорити різні політичні, соціальні, економічні, культурні та інші проблеми". Збори відрізняються організованістю, наявністю робочого органу-президії, що відіграє організуючу роль при проведенні цих зборів, а також необхідністю винесення певного рішення (постанови), що є обов'язковим для виконання членами цього колективу.

Мітинг – це масове зібрання людей з метою обговорення політичних, економічних, соціальних та інших питань поточного життя (наприклад, мітинги солідарності, протесту). Мітинг може бути організований за ініціативою державних або громадських організацій за місцем роботи, навчання або проживання. Він є загальнодоступним заходом, в ньому можуть приймати участь всі бажаючі громадяни.

"Мітинг – це масове зібрання по злободенних, переважно політичних питаннях, який проводиться, як правило, на вулицях, площах, стадіонах, в парках. Обов'язкові атрибути мітингу – масова аудиторія, оратори, лозунги, прапори, заклики (усні, друковані, письмові)."

Демонстрація – це масовий похід людей з метою вираження солідарності з якимись подіями політичного характеру, а також з метою вираження свого задоволення з приводу конкретних подій.

Учасники демонстрації найчастіше ставлять мету привернути увагу громадськості, органів влади до тих або інших проблем, змусити компетентні органи змінити або відмінити раніше прийняті рішення. В демонстрації можуть приймати участь всі бажаючі громадяни.

"Демонстрація – масове проходження громадян в знак виразу якихось

суспільно-політичних настроїв, в тому числі, по питаннях протесту чи незгоди з чимось. Цей захід може виражатися у вчинках окремої особи та здійсненні нею дій, з метою підкреслити своє відношення до якоїсь події чи посадової особи тощо."

Вуличні походи – це походи невеликої кількості людей, або організованої групи людей по вулицях міста з проголошенням різного характеру лозунгів, що супроводжуються викриками, з несенням плакатів в руках, на грудях, на спині та ін. В них також можуть брати участь всі бажаючі громадяни.

"Вуличні походи – проводяться з тією ж метою, що і демонстрація, мітинг, але відрізняються меншою динамікою, відсутністю мітингово-демонстраційною атрибутикою."

Пікетування – це нова форма масового заходу, яка може бути у вигляді блокування певного приміщення, підприємства, установи, заводу тощо. Це форма протесту до певних керівників за незадовільні умови праці, незадовільну заробітну платню, незадовільне вирішення конкретного питання тощо.

"Пікетування – форма демонстрації, при якій виставляються представники де-завгодно, наприклад, перед будинком державних органів влади, громадських об'єднань, підприємств, установ з метою протесту проти чогось, для забезпечення охорони на місці проведення страйку або демонстрації."

Крім цього, в нашій державі проводяться міжнародні конгреси, саміти, симпозиуми, конференції, фестивалі, спортивні змагання, в яких приймають участь представники багатьох закордонних країн. Масові заходи проводяться за ініціативою профспілкових органів, громадських та спортивних організацій і мають велике державне і політичне значення.

Культурно-масові заходи включають театралізовані вистави, карнавали, фестивалі, дискотеки, народні гуляння, виступи артистів, шоу-програми, вечори відпочинку і ін. Для них характерні різні форми неколективної поведінки, взаємовідносин людей, збір людей різного складу, інтересів. В такій масі людей немає сформованих (або майже немає) груп із злочинними намірами. Така категорія людей діє, як правило, одноосібно.

Народні гуляння – це масове святкування громадян під відкритим небом.

Дискотека – масове зібрання молоді в спеціально оснащеному танцювальному залі чи площадці, де прослуховуються музичні диски і проводяться танці.

Шоу-програма – це яскраве естрадне видовище (виступ) артистів чи естрадних колективів.

Спортивно-масові заходи відрізняються великою різноманітністю, широкою популярністю та розповсюдженістю. Їх можна класифікувати в

залежності від змісту (спартакіади, матчі, естафети, Олімпійські ігри, універсіади, чемпіонати з різних видів спорту, турніри, відбіркові ігри, кроси та ін.), в залежності від ступеню значимості (міжнародні, республіканські, місцеві), в залежності від місця проведення (на стадіонах, вулицях, палацах спорту, приміських зонах тощо).

Олімпійські ігри – сучасні міжнародні змагання професійних спортсменів по встановлених видах спорту, які проводяться один раз в чотири роки.

Спартакіада – це масове змагання з різних видів спорту.

Універсіада – це міжнародні студентські змагання.

Чемпіонат – це змагання по колу, коли всі учасники (команди) мають між собою не менше однієї зустрічі.

Спортивний матч – це змагання (гра) двох команд по визначеному виду спорту (волейболу, футболу, баскетболу і ін.).

Верховною Радою України затверджено святкування релігійних свят (Різдво Христове, Великдень), під час проведення яких органи поліції приймають участь в охороні громадського порядку.

До масових заходів релігійно-конфесійного характеру відносять: відспівування, полонництво, хрещення, освячення, Пасха, Великдень та багато інших.

Відспівування – це християнський поховальний обряд – читання молитв та співання над тілом померлого.

Полонництво – масові мандрування віруючих людей до місць, які вважаються святими.

Хрещення – християнський обряд прийняття кого-небудь до числа віруючих, залучення до церкви та надання імені.

Освячення – ритуальна процедура, якій приписується властивість за допомогою особливих дій наділяти матеріальні предмети "магічними" властивостями.

Пасха – релігійне свято, пов'язане з вірою у воскресіння Ісуса Христа, яке відзначається в першу неділю після весняного рівнодення і повного місяця.

Різдво – одне з християнських свят в пам'ять народження Ісуса Христа.

По періодичності проведення масові заходи поділяються на:

- разові (відкриття меморіальних комплексів, пам'ятників і ін.);
- повторюючі (демонстрації, спортивні заходи тощо);
- повсякденного проведення (відвідування виставок, музеїв та ін.).

Масштаб масового заходу визначається головним чином територією, на якій проводиться цей захід, а також кількістю його учасників і в залежності від

цього залучення на ОГП необхідних сил та засобів ОВС.

По територіальній ознаці масові заходи можуть бути: об'єктові, міжоб'єктові, мікрорайонні, міжмікрорайонні, районні, міжрайонні, міські, міжміські, обласні, міжобласні, регіональні, міжрегіональні, міжнародні, світові.

По характеру дій вони можуть бути також динамічними, або статичними.

Залежно від часу проведення – поділяються на:

- періодично повторювані (День Перемоги, День Незалежності та ін.);
- сезонні (проводи зими, змагання з сезонних видів спорту тощо);

постійні (концерти, демонстрації кінофільмів, виставки і ін.).

Таким чином, наведені визначення масових заходів та їх класифікації дозволяють дійти висновку щодо надзвичайної небезпечності та стихійності цього явища. Роль правоохоронних органів у забезпеченні правопорядку під час їх проведення (особливо органів Національної поліції) є надзвичайно важливою, оскільки саме правоохоронці підтримують публічний порядок, забезпечують публічну безпеку під час масових заходів.

Звернемося до нормативно-правової бази, яка регламентує діяльність органів Національної поліції України у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку. У першу чергу, в цій сфері такими є акти загальної дії – Конституція України, закони України «Про Національну поліцію», «Про Національну гвардію України». До спеціальних законів слід віднести закони України «Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів», «Про ратифікацію Європейської конвенції про насильство та неналежну поведінку з боку глядачів під час спортивних заходів, і зокрема футбольних матчів», «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» та ін.

До підзаконних нормативно-правових актів, що регламентують зазначену сферу діяльності, належать постанова Кабінету Міністрів України від 25.04.2012 № 341 «Про затвердження Порядку організації робіт із забезпечення громадського порядку та громадської безпеки під час проведення футбольних матчів», накази МВС України від 10.12.2015 № 1560 «Про затвердження Інструкції про порядок переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності», від 16.06.2014 № 567 «Про затвердження Положення про військові частини і підрозділи з охорони громадського порядку Національної гвардії України» та ін.

До принципів забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів віднести наступні:

1) універсальні принципи забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів: – верховенства права; – законності; – пріоритету та дотримання прав і свобод людини та громадянина; – відкритості, прозорості та гласності; – контролю; – відповідальності та інші; 2) спеціальні принципи забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів: – політичної нейтральності; – чіткого розмежування повноважень та взаємодії органів державної влади у забезпеченні публічної безпеки; – взаємодії з громадськістю на засадах партнерства; – пріоритету превентивних заходів і мирних (договірних) засобів у розв’язанні конфліктів; – своєчасності та адекватності заходів захисту публічних інтересів реальним і потенційним загрозам; – вибору конкретних засобів і шляхів забезпечення публічної безпеки на підставі необхідності своєчасного вжиття заходів, адекватних характеру і масштабам загроз публічним інтересам; – запобігання проявам насильства та неналежній поведінці з боку учасників масових заходів, антисоціальним та расистським проявам; – формування доброзичливих відносин між всіма суб’єктами правовідносин у сфері підготовки та проведення масових заходів; – взаємної поваги та пошуку компромісних рішень, тощо

Визначено суб’єктів забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів: 1) Президент України — як глава держави, гарант державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина здійснює загальне керівництво у сфері публічної безпеки і порядку; 2) Верховна Рада України — у межах повноважень, визначених Конституцією України, визначає засади внутрішньої та зовнішньої політики, основи публічної безпеки, формуючи законодавчу базу в цій сфері; 3) Кабінет Міністрів України — як вищий орган у системі органів виконавчої влади вживає заходів щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина, публічної безпеки і порядку й боротьби із злочинністю; 4) Міністр внутрішніх справ України — забезпечує формування державної політики у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони та захисту прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, а також надання поліцейських послуг та контролює її реалізацію поліцією; 64 5) Національна поліція України — є центральним органом виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку; 6) Національна гвардія України — виконує завдання із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення

громадської безпеки, тощо; 7) судові органи — здійснюють судочинство у справах про злочини, що завдають шкоди публічній безпеці і порядку під час масових заходів; 8) місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування забезпечують вирішення питань у сфері публічної безпеки на місцях у межах наданої компетенції; 9) громадські формування з охорони громадського порядку — беруть участь в охороні громадського порядку, сприяючи органам місцевого самоврядування, правоохоронним органам та органам виконавчої влади у запобіганні та припиненні адміністративних правопорушень і злочинів, захисті життя та здоров'я громадян, інтересів суспільства від протиправних посягань, тощо; 10) громадяни, громадські об'єднання — привертають увагу суспільних і державних інститутів до небезпечних явищ і процесів у сфері публічної безпеки і порядку, у законний спосіб і законними засобами захищають власні та суспільні інтереси; 11) інші організатори та учасники масових заходів.

Під об'єктом публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів запропоновано визначити публічні інтереси суспільства, а саме умови життєдіяльності, звичний режим життя, духовні, моральноетичні, культурні, історичні, інтелектуальні та матеріальні цінності суспільства, а також права, свободи та інтереси людини та громадянина.

2. Забезпечення національною поліцією України публічної безпеки і порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів.

Згідно з положеннями п. 3 Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Національну поліцію» № 877 від 28.10.2015 р., основними завданнями Національної поліції є: 1) реалізація державної політики у сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку; 2) внесення на розгляд Міністра внутрішніх справ пропозицій щодо забезпечення формування державної політики в зазначених сферах; 3) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Відповідно до зазначених завдань Національна поліція уповноважена:

1) узагальнювати практику застосування законодавства з питань, що належать до її компетенції, розробляти пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України та Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів міністерств та в установленому порядку подавати їх Міністрові внутрішніх справ;

2) провадити превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень;

3) виявляти причини та умови, що сприяють учиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживати в межах своєї компетенції заходів щодо їх усунення;

4) уживати заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення;

5) здійснювати своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події;

6) у межах повноважень, передбачених законом, організовувати та здійснювати заходи щодо рятування людей, забезпечення їх безпеки, охорони майна в разі стихійного лиха, аварій, пожеж, катастроф та ліквідації їх наслідків;

7) вживати заходів із забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях;

8) вживати всіх можливих заходів для надання невідкладної, зокрема, домедичної і медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок кримінальних чи адміністративних правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їх життя чи здоров'я;

9) у межах інформаційноаналітичної діяльності формувати бази (банки) даних, що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ, користуватися базами (банкami) даних Міністерства внутрішніх справ та інших державних органів, здійснювати інформаційно-пошукову та інформаційно-аналітичну роботу, а також оброблення персональних даних у межах наданих повноважень;

10) здійснювати моніторинг оперативної обстановки в державі, вивчати, аналізувати й узагальнювати результати та ефективність поліцейської діяльності, інформувати в порядку та спосіб, які передбачені законом, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також громадськість про здійснення державної політики у сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку та здійснювати ряд інших повноважень.

Крім того, завданнями органів Національної поліції, зокрема, під час проведення футбольних матчів, є й такі як: 1) забезпечення громадського порядку на прилеглої до спортивної споруди території, шляхах евакуації глядачів та в громадських місцях населеного пункту, в якому проводиться футбольний матч, до, під час та після закінчення матчу, а також на маршрутах руху організованих груп глядачів; 2) розроблення з урахуванням ступеня ризику, отриманої інформації про очікувану чисельність глядачів і оперативної обстановки в день проведення футбольного матчу плану заходів щодо забезпечення громадського порядку та громадської безпеки із зазначенням чисельності сил і засобів органів Національної поліції, що залучаються для

здійснення зазначених заходів, їх розстановки на відповідній території, а також резерву сил і засобів для застосування в разі вчинення глядачами протиправних дій, що загрожують життю та здоров'ю людей, зокрема, на території спортивної споруди; 3) своєчасне встановлення з урахуванням оперативної обстановки, але не пізніше ніж за чотири години до початку футбольного матчу, контролю за прилеглою до спортивної споруди територією; 4) реагування на протиправні дії глядачів безпосередньо на трибунах спортивної споруди та припинення таких дій за письмовим зверненням організаторів футбольного матчу чи керівника служби безпеки в разі неможливості їх припинення силами служби безпеки спортивної споруди (футбольного клубу) та обслуговуючого персоналу. У бланку такого звернення, що розробляється оператором спортивної споруди за участю представника відповідного органу Національної поліції, повинна бути передбачена можливість внесення прізвища та ініціалів представника органу Національної поліції, до якого воно адресоване, дати і часу звернення, прізвища та ініціалів працівника служби безпеки спортивної споруди (футбольного клубу) та його підпису. Причому безпосередньо рішення про введення на територію спортивної споруди, у тому числі на її трибуни, поліцейських приймає спеціально уповноважений працівник органів Національної поліції, який визначає відповідно до закону порядок і межі застосування заходів фізичного впливу та спеціальних засобів.

Тому вважаємо, що *основними формами забезпечення Національною поліцією публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів є наступні:*

- 1) правові форми: нормотворча та правозастосовча (регулятивна, правоохоронна) діяльність;
- 2) неправові (організаційні) форми (перевірки, наради, обговорення, консультації, тощо);
- 3) організаційно-правові (одночасно мають ознаки і правової, і неправової форми).

3. ОСНОВНІ ЕТАПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОРЯДКУ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ МАСОВИХ ЗАХОДІВ

Виходячи з досвіду діяльності органів Національної поліції під час проведення масових заходів, можна констатувати, що процес організації та забезпечення публічного порядку поділяється на **три етапи:**

- підготовчий, який починається з моменту отримання завдання на підтримання публічного порядку під час проведення масового заходу;
- виконавчий, який охоплює дії нарядів і керування ними безпосередньо під час проведення масового заходу;
- заключний, який здійснюється шляхом згортання сил і засобів та зосередження їх у призначених пунктах і підбиття підсумків несення служби.

З метою якісної підготовки особового складу органів Національної поліції до підтримання публічного порядку на місцевості, де виникли масові заворушення, слід: отримати детальну інформацію щодо характеру масового заходу; провести оцінку наявних сил та засобів з урахуванням особливостей місцевості; розробити чіткий план узгоджених дій між різними підрозділами правоохоронних органів, які покликані забезпечити публічний порядок; створити тимчасовий коригуючий штаб для управління на місцевості; провести рекогносцировку місцевості; перевірити наявне технічне оснащення та готовність особового складу; провести додатковий інструктаж нарядів щодо забезпечення публічного порядку з урахуванням ділянки несення служби та оперативної обстановки на момент залучення до активних дій.

В період підготовки до забезпечення охорони громадського порядку і громадської безпеки під час зборів, мітингів, демонстрацій, вуличних походів та інших масових заходів керівництвом органів НПУ, підрозділів задіяним на охорону правопорядку, повинні проводитись вивчення нормативних актів, які регламентують права і обов'язки поліції, відповідальності організаторів та учасників масових акцій за порушення правопорядку, тренування до відпрацювання тактичних прийомів несення служби в умовах ускладнення обстановки. Тренування здійснюються напередодні на місці проведення масового заходу.

При цьому уточнюються завдання, розподіл нарядів, перевіряється реальність встановлених термінів розгортання задіяних сил; відпрацьовуються відповідно до законодавства питання взаємодії нарядів поліції та інших сил, що залучаються на випадок виникнення надзвичайних обставин.

Для забезпечення громадського порядку та безпеки під час проведення масових заходів керівниками органів поліції повинно залучатися реально необхідна кількість сил та засобів. Наряди вводяться в дію у міру здійснення заходу, а коли мине потреба, за розпорядженням начальника оперативного штабу (начальника сектора або ділянки) негайно знімаються та виводяться у резерв.

У день проведення масового заходу керівники поліції проводять перевірку наявності особового складу та стан його екіпіровки, інструктажі старших самостійних груп та всього особового складу, при цьому повідомляють про можливі зміни в проведенні масового заходу та забезпечують розподіл працівників поліції та технічних засобів, при можливості встановлюють зв'язок з організаторами проведення масового заходу.

Основні завдання, які вирішуються в цей період:

- а) забезпечення спільно з організаторами заходів необхідних умов

безпеки учасникам та глядачам, дотримання встановлених правил поведінки в місцях проведення масових заходів;

б) попередження та припинення злочинів, порушень громадського порядку;

в) забезпечення безпеки дорожнього руху;

г) недопущення ослаблення охорони громадського порядку на території, де безпосередньо заходи не проводяться.

Під час проведення масового заходу наряди зобов'язані:

- знати та виконувати в повному обсязі поставлені завдання;

- проявляти виняткову передбачливість та витримку при несенні служби, в різних ситуаціях діяти спокійно та впевнено, особливо під час припинення порушень громадського порядку;

- знаходитись в зазначеному місці і без спеціального дозволу не залишати довірену ділянку служби;

- виводити з місця проведення масового заходу осіб, які перебувають у стані сп'яніння та інших правопорушників;

- у випадку виявлення обставин, які ускладнюють проведення заходу, забезпечення громадського порядку, терміново доповісти керівнику, відповідальному за стан охорони громадського порядку на цій ділянці.

У підготовчий період, який починається з моменту отримання завдання, проводиться така робота:

а) в організаторів масового заходу перевіряється наявність відповідного дозволу; уточнюється програма, місце, час і порядок його проведення, кількість та склад учасників чи глядачів;

б) спільно з організаторами заходу проводиться комісійне обстеження будинків, споруд чи іншого об'єкта проведення заходу, вивчаються оптимальні варіанти організації там охорони громадського порядку, вживаються заходи щодо усунення виявлених недоліків;

в) здійснюється рекогносцировка місцевості в районі проведення масового заходу, у процесі якої вивчаються особливості території, маршрутів руху транс-порту і пішоходів, визначаються порядок проходження, пункти збору, висадки та розміщення людей, місць стоянки транспорту, необхідність тимчасових змін в організації руху транспорту, встановлюються межі зон, секторів, ділянок, необхідна кількість сил і засобів, місце розміщення оперативного штабу, резервів, шляхи пересування сил при маневруванні;

г) розробляється та уточнюється наявний типовий план охорони громадського порядку і безпеки при проведенні масового заходу, в якому передбачаються:

- зміст і програма заходу, місце і час його проведення, очікувана кількість

учасників і глядачів;

- межі оточуваної території, зони, сектора, діляниці;
- склад та чисельність залучених сил і засобів, види і завдання нарядів, відповідальні за організацію їх служби у зонах, секторах, на ділянках;
- порядок взаємодії з сусідніми територіальними органами НПУ, з органами Служби безпеки, Національної гвардії України, об'єднаннями громадян;
- дії керівників груп і старших нарядів при виникненні надзвичайних обставин;
- порядок роботи оперативно-розшукових груп;
- місця встановлення показників, пересувних бар'єрів, канатів, автомобілів та військової техніки для огороження території;
- організація охорони громадського порядку у місцях формування колон, збору глядачів і учасників після закінчення заходу;
- внесення пропозицій адміністрації про підготовку на випадок необхідності додаткових заходів (виступ спортсменів, артистів і ін.);
- додаткові заходи по посиленню боротьби із злочинністю, хуліганством, пияцтвом та іншими антигромадськими проявами;
- організація евакуації глядачів;
- організація управління і зв'язку, місця розміщення особового складу, залученого до несення служби, в тому числі резерву;
- організація морально-психологічного, медичного і матеріально-технічного забезпечення особового складу.

г) у випадку необхідності налагоджується взаємодія з органами державного пожежного нагляду щодо забезпечення пожежної безпеки.

Основні заходи оформляються на карті (схемі) з додатком необхідних розрахунків, графіків, таблиць, інших робочих документів і пояснювальної записки.

Керування силами і засобами в період підготовки і проведення масових заходів здійснюється спеціально призначеними працівниками або оперативним штабом, яке здійснюється із спеціально організованих пунктів керування, розташованих, як правило, безпосередньо в районі проведення заходу, звідки найбільш зручно керувати силами і засобами. Вони можуть бути нерухомими або рухомими, Кожний пункт керування забезпечується необхідними засобами зв'язку.

Чисельність і склад оперативного штабу визначається в залежності від характеру, масштабу і значення масового заходу, що проводиться.

Підготовка особового складу до несення служби полягає у проведенні інструктажів, репетицій і тренувань. В необхідних випадках проводяться

спеціальні заняття з особовим складом, військовими підрозділами і представниками формувань громадськості, на яких вивчаються нормативні акти, що регламентують їх права, обов'язки, правила поведінки учасників і глядачів, їх відповідальність за порушення правил і громадського порядку, а також найбільш ефективні засоби і прийоми несення служби, в тому числі при виникненні надзвичайних обставин.

На інструктажах з використанням схеми території роз'яснюється програма масового заходу, уточнюються ділянки охорони громадського порядку, сектори, напрямки, маршрути руху людей і стоянки транспорту, розміщення пунктів керування, резервів, медичних пунктів, торгових точок, санітарних вузлів, а також проводиться ознайомлення нарядів із зразками перепусток (квитків) та інших документів, які дають право проходу (проїзду) в зону оточення. Крім цього, перевіряється справність технічних і спеціальних засобів з метою здійснення заходів по усуненню недоліків.

Напередодні масового заходу, безпосередньо на місці його проведення здійснюються репетиції і тренування. При цьому уточнюються завдання, розставлення нарядів, перевіряється реальність встановлених строків розгортання сил, відпрацьовуються питання взаємодії нарядів поліції, військ та інших залучених сил на випадок виникнення надзвичайних обставин.

Репетиції та тренування всього особового складу служби охорони громадського порядку і безпеки проводяться за умов максимально наближених до реальної дійсності з метою відпрацювання тактики дій на випадок виникнення групових порушень громадського порядку та інших надзвичайних обставин.

При проведенні масових заходів, використовуються такі наряди як: ланцюжки (Ц-Л), групи супроводження (ГС), наряди, які несуть службу на постах спостереження (ПС), резерв (Р), групи застосування спеціальних засобів (ГЗСЗ), загородження.

Ланцюжок - наряд, що виставляється для оточення території, на якій проводяться масові заходи, з метою недопущення сторонніх осіб, а також для вишикування направляючих коридорів, розмежувальних квадратів, що забезпечують відповідно організований рух учасників заходу або глядачів та їх розміщення.

У склад ланцюжків можуть входити працівники поліції, військовослужбовці, представники формувань громадськості.

Відповідно до цього відрізняються поліцейські ланцюжки (МЛ), військові ланцюжки (ВЛ), ланцюжки із дружинниками (ЛД), змішані ланцюжки (ЗЛ).

Ланцюжки поділяються на рядки, коли особовий склад розміщується з інтервалом більше двох метрів; нормальні - при інтервалі 1-2 метри; посилені -

при інтервалі менше 1 метра; багаторядні в 2 і більше рядів.

Група супроводження учасників, глядачів заходу забезпечує громадський порядок при вишикуванні колон, їх супроводженні і розміщенні у відведених для них місцях.

Наряд, призначений на пост спостереження, забезпечує своєчасну інформацію штабу про хід проведення масового заходу, ускладнення обстановки. Пост спостереження встановлюється у пункті, який забезпечує належний огляд території і оснащується необхідними технічними засобами.

Резерв призначається для вирішення завдань охорони громадського порядку у випадках ускладнення обстановки під час проведення масового заходу. Резерви повинні розміщуватися в місцях, звідки вони можуть бути в найкоротший строк введені в дію.

До складу резерву, який знаходиться у розпорядженні начальника оперативного штабу, може виділятися до 15 відсотків всіх залучених до охорони громадського порядку сил і засобів.

Резерви, які знаходяться у розпорядженні начальників секторів, дільниць або напрямків, складають не менше 15 відсотків сил та засобів, що використовуються на службі в даному секторі, дільниці або напрямку. Залучені резерви негайно поповнюються за рахунок вивільнених сил і засобів з менш важливих дільниць і напрямків.

Загородження із спеціальних бар'єрів, автомобілів і військової техніки встановлюється з метою посилення ланцюжків на найбільш небезпечних напрямках оточення.

Групи застосування спеціальних засобів створюються з метою запобігання і припинення масових безпорядків, хуліганств, безчинств. Види спецзасобів та порядок їх застосування визначається на інструктажі відповідно до діючих Правил застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку в Україні.

Виконавчий період охоплює дії нарядів та керування ними безпосередньо при проведенні масового заходу. В цей період організується служба нарядів щодо забезпечення громадського порядку і безпеки у районі проведення масового заходу та на прилеглий території.

Крім цього, у необхідних випадках начальник органу поліції (керівник оперативного штабу) за погодженням з місцевими органами державної виконавчої влади може у зоні спостереження тимчасово, повністю або частково припиняти рух транспорту і пішоходів, змінювати маршрути руху, переносити зупинки громадського транспорту, а також забороняти торгівлю спиртними напоями, зупиняти роботу торгових та інших підприємств, установ.

Під час проведення масового заходу особовий склад служб і підрозділів,

здіяяних в ОГП, зобов'язаний:

а) виявляти особливу обачність та витримку при несенні служби, за будь-яких умов діяти спокійно та впевнено, запобігаючи тим самим виникненню паніки та порушенням громадського порядку;

б) знаходитись відповідно до плану розставлення особового складу у встановленому місці і без спеціального дозволу не залишати доручену ділянку служби;

в) знати та вміло виконувати поставлене завдання;

Громадяни, які проживають або працюють в зоні оточення, пропускаються до місця проживання після пред'явлення паспорта або іншого документа, який посвідчує особу, а до місця роботи – за спеціальними перепустками. За рішенням начальника оперативного штабу може бути встановлений інший порядок перепустки.

Основними силами, які забезпечують публічний порядок і безпеку громадян під час масових заходів, є особовий склад органів і підрозділів Національної поліції, а додатковими силами - особовий склад підрозділів Національної гвардії України та вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які задіюються за окремим планом.

Під час проведення масового заходу необхідно забезпечити:

- недопущення проходу до місця заходів осіб, які перебувають у стані сп'яніння, мають предмети, які можна використати для завдання тілесних ушкоджень;

- проїзд (відведення проїзду) автотранспорту;

- безперешкодний прохід місцевих жителів до своїх помешкань, а працівників установ, підприємств, організацій - до місця роботи;

- охорону важливих об'єктів, розташованих поблизу проведення заходу;

- поступову (планомірну) евакуацію визначеними шляхами учасників та глядачів заходу після його завершення, організовану посадку та безпечний проїзд комунальним транспортом.

Заключний етап здійснюється шляхом: згортання сил і засобів та зосередження їх у призначених місцях; зняття встановлених режимних обмежень; прибуття особового складу на місце розміщення органу, підрозділу Національної поліції; підбиття підсумків роботи.

Висновки: таким чином, забезпечення публічного порядку і безпеки працівниками Національної поліції під час проведення масових заходів супроводжується посиленням режимом несення служби та обмеженнями прав і свобод людини та громадянина. Такі заходи вимагають від поліцейських

уважності, зібраності, коректного ставлення та неупередженості під час винесення адміністративних рішень. Усі виконувані дії потребують складання спеціальних планів з попереднім погодженням із вищим керівництвом.

Суб'єкти забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів: 1) Президент України — як глава держави, гарант державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина здійснює загальне керівництво у сфері публічної безпеки і порядку; 2) Верховна Рада України — у межах повноважень, визначених Конституцією України, визначає засади внутрішньої та зовнішньої політики, основи публічної безпеки, формуючи законодавчу базу в цій сфері; 3) Кабінет Міністрів України — як вищий орган у системі органів виконавчої влади вживає заходів щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина, публічної безпеки і порядку й боротьби із злочинністю; 4) Міністр внутрішніх справ України — забезпечує формування державної політики у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони та захисту прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, а також надання поліцейських послуг та контролює її реалізацію поліцією; 5) Національна поліція України — є центральним органом виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку; 6) Національна гвардія України — виконує завдання із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, тощо; 7) судові органи — здійснюють судочинство у справах про злочини, що завдають шкоди публічній безпеці і порядку під час масових заходів; 8) місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування забезпечують вирішення питань у сфері публічної безпеки на місцях у межах наданої компетенції; 9) громадські формування з охорони громадського порядку — беруть участь в охороні громадського порядку, сприяючи органам місцевого самоврядування, правоохоронним органам та органам виконавчої влади у запобіганні та припиненні адміністративних правопорушень і злочинів, захисті життя та здоров'я громадян, інтересів суспільства від протиправних посягань, тощо; 10) громадяни, громадські об'єднання — привертають увагу суспільних і державних інститутів до небезпечних явищ і процесів у сфері публічної безпеки і порядку, у законний спосіб і законними засобами захищають власні та суспільні інтереси; 11) інші організатори та учасники масових заходів.

Ситуаційне завдання 1

Громадянин Н., який учинив дрібне хуліганство при проведенні демонстрації був затриманий працівником поліції. Працівник поліції вдягнув на нього наручники та наніс йому удар гумовою палицею за те, що той відмовився сідати в патрульну машину.

Завдання. Визначте правомірність дії працівника поліції.

Ситуаційне завдання 2

Громадянин Н. під час проведення мітингу на вулиці голосно розмовляв із приятелями, вживаючи нецензурну лексику, непристойні характеристики інших громадян, які проходили вулицею. Працівник поліції звернувся до гр. Н. з вимогою припинити це. Однак гр. Н. не взяв до уваги його зауваження і нецензурно висловився щодо нього. Останній, застосовуючи фізичну силу, доставив гр. Н. у відділ поліції, де його затримали на три години. Крім того, було складено протокол про адміністративне затримання та протокол про адміністративне правопорушення.

Завдання. Зробіть аналіз засобів примусу, застосованих до гр. Н. Складіть протокол про адміністративне затримання.

Ситуаційне завдання 3

14.05.2018 року о 19.00 год. гр. Т. було затримано за дрібне хуліганство при проведенні мітингу. Наступного дня начальник відділу поліції передав адміністративну справу до районного суду. 16.05.2018 року о 10.00 год. суд розглянув справу і виніс постанову – піддати гр. Т. адміністративному арешту на 10 діб.

Завдання. Коли має бути звільнено гр. Т.?

Ситуаційне завдання 4

У статті 173-1 КУпАП зазначено:

поширювання неправдивих чуток, що можуть викликати паніку серед населення або порушення громадського порядку, – тягне за собою накладення штрафу від десяти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням двадцяти процентів заробітку.

Дати відповіді на такі запитання:

1. Визначити нормативні, фактичні та документальні підстави адміністративної відповідальності.
2. Дати характеристику об'єктивної сторони правопорушення.
3. Визначити строки притягнення особи до адміністративної відповідальності.
4. Які особи можуть бути суб'єктами адміністративної відповідальності за таке правопорушення?

5. Які обставини, що виключають провадження в справі про адміністративне правопорушення, можуть виникнути в цій ситуації?

Контрольні питання

1. Які бувають загальні характеристики масових заходів?
2. Кого ми повідомляємо про проведення масового заходу?
3. Як здійснюється заборона щодо проведення масового заходу?
4. Які обов'язки організаторів масових заходів?
5. Які обов'язки учасників масових заходів?
6. Які повноваження органу Національної поліції із забезпечення проведення масового заходу?
7. Як забезпечується безпека учасників масового заходу.
8. Які сили Національної поліції, що залучаються до забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів?
9. Засоби Національної поліції, що залучаються до забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів;
10. Які підготовчі етапи охорони публічного порядку?
11. Як здійснюється посилений варіант несення служби?
12. Як здійснюється особливий варіант несення служби?
13. Як проводиться виконавчий етап охорони публічного порядку?
14. Як проводиться заключний етап охорони публічного порядку?
15. Які дії поліцейського, який виявив ускладнення під час проведення масового спортивного заходу;
16. Які найбільш небезпечні види натовпу?
17. Які бувають характерні риси поведінки людини в натовпі?
18. Як здійснюється відстеження пересування громадян вулицями населеного пункту до місць проведення заходу?
19. Як здійснюється блокування учасниками масових заходів адміністративних будівель або транспортних комунікацій.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

I. Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. (Закони України).
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984. *Відомості Верховної Ради УРСР*. Додаток до № 51. Ст. 1122. (Закони України).
3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131. (Закони України).

4. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379. (Закони України).

5. Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Закон України від 01.12.1994 № 264/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 52. Ст. 455. (Закони України).

6. Про право власності на окремі види майна: Постанова Верховної Ради України від 17.06.1992 № 2471-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. N 35. Ст. 517. (Законодавство України).

7. Про затвердження Положення про дозвільну систему: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.1992 р. № 576. (Законодавство України).

8. Про затвердження Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 р. № 877. (Законодавство України).

9. Про затвердження Положення про дозвільну систему: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.1992 р. № 576. (Законодавство України).

10. Про затвердження інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції: Наказ МВС України від 28.04.2017 р. №650 (Законодавство України).

11. Про затвердження Змін до Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції: Наказ МВС України від 19.06.2020 № 468. (Законодавство України).

12. Про затвердження Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України: МВС України від 25.02.2019 р. № 124. (Законодавство України).

13. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів: Наказ МВС України від 21.08.1998 р. № 622. (Законодавство України).

14. Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події: Наказ МВС України від 08.02.2019 р. № 100. (Законодавство України).

15. Про затвердження Інструкції про організацію здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Наказ МВС України, Держдепартамент вик.покарань від 04.11.2003 р. № 1303/203. (Законодавство України).

16. Про затвердження Порядку здійснення нагляду та проведення соціально-виховної роботи із засудженими до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі: Наказ Міністерства юстиції України від 29.01.2019 р. № 272/5. (Законодавство України).

17. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: Наказ МВС України від 06.11.2015 р. № 1376. (Законодавство України).

18. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі: Наказ МВС України від 07.11.2015 р. № 1395. (Законодавство України).

19. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України: Наказ МВС України від 27.04.2020 р. № 357. (Законодавство України).

II. Основна література:

1. Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції: навчально-методичний посібник. / уклад. : М.В. Корнієнко, А.Г. Пишна, А.А. Десятник; Одеса: Одеський державний університет внутрішніх справ, 2021. 236 с.

2. Актуальні проблеми адміністративної діяльності поліції: навч. метод. посібник. Трачук П. А., Тимчак В. В. Ужгород: Вид-во ПП Данило С. І., 2020. 144 с.

3. Адміністративна діяльність Національної поліції щодо запобігання вчинення адміністративних правопорушень дітьми: монографія / Є. С. Зеленський, І. С. Кравченко. Дніпро: ДДУВС, 2020. 154 с.

4. Організаційно-правові основи запобігання тероризму: підручник / Ю. О. Лісіцина, І. Р. Серкевич, Г. З. Яремко та ін.; за заг. ред. В. В. Луцика. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 432 с.

5. Аброськін В. В. Діяльність Національної поліції України щодо забезпечення публічної безпеки в умовах антитерористичної операції: навч. посіб. / В.В. Аброськін. К.: ФОП Лопатіна О.О., 2019. 212 с.

6. Миронюк Р. В. Громадський контроль за діяльністю поліції: монографія / Р. В. Миронюк. Дніпро: ДДУВС, 2020. 134 с.

7. Адміністративна діяльність поліції: підручник / В.В. Середа, М.П. Гурковський, Ю.С. Назар та ін.; за заг. ред. В.В. Середи. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 776 с.

8. Адміністративна діяльність органів поліції України : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В.В. Сокурєнка; О.І. Безпалова, О.В. Джафарова, В.А. Троян та ін. ; передм. В.В. Сокурєнка; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2017. 432 с.

9. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях : навчальний посібник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України О.М. Бандурки ; О.І. Безпалова, О.В. Джафарова, С.М. Князєв та ін.; передм. О.М. Бандурки; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2017. 242 с.

10. Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції: Навчальний посібник. Київ: «Центр учбової літератури», 2016. 336 с.
11. Адміністративно-правове забезпечення діяльності органів публічної адміністрації щодо попередження насильства в сім'ї відносно дітей: монографія / І.П. Катеринчук, Х.П. Ярмач, М.М. Заїка, О.М. Ткаленко. Одеса: ОДУВС, 2016. 178 с.
12. Алгоритм дій працівника патрульної поліції на місці події: методичні рекомендації / Д.С. Афонін. Одеса: ОДУВС, 2016. 48 с.
13. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина: навчальний посібник / В.В. Середа, М.П. Гурковський, Ю.С. Назар та ін.; заг.ред. В.В. Середи. Львів: ЛьвДУВС, 2015. 512 с.
14. Науково-практичний коментар Кодексу України про адміністративні правопорушення / Д.П. Калаянов, К.С. Ізбаш, Є.В. Додін та ін.; за заг. ред. С.В. Петкова. К. «Центр учбової літератури», 2016. 544 с.
15. Науково-практичний коментар Закону України «Про Національну поліцію» / С.В. Петков, М.В. Лошицький, А.А. Манжула. К.: Центр навчально-методичної літератури, 2015. 240 с.
16. Науково-практичний коментар розділу IV «Повноваження поліції» та розділу V «Поліцейські заходи» Закону України «Про Національну поліцію» / Т.П. Мінка, Р.В. Миронюк, В.А. Глуховець та ін.; за заг. ред. Т.П. Мінки. Х.: Право, 2016. 178 с.
17. Поліцейська діяльність та поліцейські послуги в Україні: організаційно-правові аспекти: моногр. / Циганов О.Г., Бабич І.С., Бурбій А.В.. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. 196 с.
18. Пугач А.В. Теорія і практика застосування заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення: монографія / А. В. Пугач, А. О. Собакарь. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2020. 196 с.

III. Інформаційні ресурси:

1. Офіційний веб-сайт Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: www.rada.gov.ua
3. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/>
4. Офіційний веб-портал Міністерства внутрішніх справ України. URL: <http://www.mvs.gov.ua/>
5. Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України. URL: <http://www.minjust.gov.ua/>

6. Офіційний веб-портал Міністерства освіти і науки України.
URL: <http://www.mon.gov.ua/>
7. Національне агентство України з питань державної служби.
URL: <http://nads.gov.ua/control/uk/index>
8. Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)». URL: <http://www.nau.ua/>
9. Вікіпедія Вільна енциклопедія. URL: <http://uk.wikipedia.org>
10. Електронна бібліотека Львівського державного університету внутрішніх справ. URL: <http://www.lvduvs.edu.ua>